

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Krakowie

LKR.411.5.1.2024

Pan
Rafał Buzala
Dyrektor
Dom Pomocy Społecznej Caritas
Archidiecezji Krakowskiej
ul. Jana Pawła II nr 3
32-640 Zator

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

D/24/514 Finansowanie działalności domów pomocy społecznej

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Dom Pomocy Społecznej Caritas Archidiecezji Krakowskiej, ul. Jana Pawła II nr 3, 32-640 Zator ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Rafał Buzala, Dyrektor, od 1 listopada 2022 r. Poprzednio, w okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki (Dyrektora) pełnił Krzysztof Wieczorek (od 1 października 2016 r. do 31 października 2022 r.)
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Prawidłowość świadczenia usług. 2. Finansowanie działalności.
Okres objęty kontrolą	2021-2024 (30 września) z wykorzystaniem dowodów i informacji sporządzonych przed i po tym okresie
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie
Kontrolerzy	1. Marcin Hałat, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR/159/2024 z 6 grudnia 2024 r. 2. Małgorzata Kram, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR/160/2024 z 6 grudnia 2024 r.

(akta kontroli str. 1-4, 1154-1155)

¹ Dalej: DPS.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działania podejmowane w latach 2021-2024 (30 września) przez DPS w Zatorze na rzecz zapewnienia świadczenia usług na poziomie obowiązujących standardów, jak również wykorzystanie środków z dotacji celowej z budżetu państwa otrzymanej w tym okresie za pośrednictwem Starosty Oświęcimskiego.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Jednostka zapewniała realizację usług bytowych, opiekuńczych i wspomagających na poziomie obowiązujących standardów określonych w Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 sierpnia 2012 r. w sprawie domów pomocy społecznej. Budynek, w którym mieścił się DPS spełniał określone ww. rozporządzeniem standardy w zakresie dostępnych rodzajów usług; dostosowany był do osób niepełnosprawnych. W DPS spełnione były odpowiednie warunki sanitarne, a także dotyczące wyżywienia i organizacji posiłków, zapewnienia odpowiednich zajęć terapeutycznych czy niezbędnej opieki medycznej.

Obsada kadrowa DPS oraz przyjęta organizacja wewnętrzna zapewniały sprawną realizację usług i zadań, w sposób respektujący indywidualne podejście do każdego z mieszkańców. DPS terminowo opracowywał (i aktualizował) dokumentację dotyczącą indywidualnych planów wsparcia mieszkańców domu, które realizowano - w miarę możliwości i stanu zdrowia mieszkańców - zgodnie z przyjętym harmonogramem. DPS corocznie przekazywał do Starosty Oświęcimskiego dane niezbędne do ustalenia średniego miesięcznego kosztu utrzymania mieszkańca zgodnie ze stanem faktycznym oraz ze wskazaniem art. 6 pkt 15 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej⁴, tj. m.in. bez uwzględniania corocznych kosztów inwestycyjnych i wydatków na remonty w DPS. Otrzymywane w ramach umów dotacje z powiatu na dofinansowanie pobytu mieszkańców umieszczonych w DPS przed 1 stycznia 2004 r. wykorzystywano zgodnie z przeznaczeniem. Dokumentację finansową oraz ewidencję księgową prowadzono w DPS zgodnie z ustawą z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości⁵ oraz wypełniając warunki wskazane w umowach z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie⁶.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 i 1572, dalej: ustawa o pomocy społecznej.

⁵ Dz. U. z 2023 r. poz. 120, ze zm.

⁶ Działającym z upoważnienia Starosty Oświęcimskiego, dalej: PCPR.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁷ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Prawidłowość świadczenia usług

Opis stanu faktycznego

1. DPS w Zatorze funkcjonował w oparciu o Statut Caritas Archidiecezji Krakowskiej⁸ oraz o przyjęty w DPS i zatwierdzony przez Dyrektora Regulamin Organizacyjny⁹, który zawierał: opis struktury organizacyjnej, zasady działania i szczegółowy zakres zadań. Opisano w nim również cele DPS, w szczególności zapewnienie niepełnosprawnym mieszkańcom opieki całodobowej, zaspokojenie ich niezbędnych potrzeb bytowych, społecznych, emocjonalnych i duchowych na poziomie obowiązującego standardu usług, przy uwzględnieniu stopnia fizycznej i psychicznej sprawności mieszkańców. Zgodnie z regulaminem zadania DPS realizowane były przez komórki organizacyjne tj. Zespół Terapeutyczno-Opiekuńczy (dział opiekuńczy oraz dział terapii i wsparcia)¹⁰, działy: żywienia, administracyjno-gospodarczy oraz finansowo-księgowy. Za prawidłowe funkcjonowanie DPS i całego personelu odpowiadał Dyrektor powoływany i odwoływany przez Dyrektora Caritas Archidiecezji Krakowskiej w Krakowie (Caritas AK).

(akta kontroli str. 11-34, 44-55)

Uregulowania wewnętrzne, w tym przyjęte do stosowania przez pracowników DPS Reguły poszanowania godności i dóbr osobistych bliźniego (...) a także Regulamin Mieszkańców Domu uwzględniały w szczególności wolność, wzajemny szacunek, poszanowanie, intymność, godność i poczucie bezpieczeństwa mieszkańców domu.

(akta kontroli str. 17-34, 36-43, 44-55)

Przez wprowadzenie stosownych kart, w 2022 r. rozpoczęto ewidencję podawania/przyjmowania płynów przez mieszkańców z zaburzeniami łaknienia i poczucia sytości.

(akta kontroli str. 125-146)

⁷ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁸ Przyjęty i zatwierdzony w 2019 r. przez Arcybiskupa Metropolitę Krakowskiego.

⁹ Przyjęty Zarządzeniem nr 12/2020 Dyrektora z 11 grudnia 2020 r. z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2021 r. oraz zmieniającym go Zarządzeniem nr 1/2023 Dyrektora z 16 stycznia 2023 r. z mocą obowiązującą od 1 lutego 2023 r.

¹⁰ Dalej: ZTO.

Zadanie publiczne prowadzenia DPS o zasięgu ponadgminnym przeznaczonym dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie wykonywano w oparciu o umowę¹¹ zawarte z Powiatem Oświęcimskim reprezentowanym, z upoważnienia Zarządu Powiatu w Oświęcimiu, przez Dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie.

(akta kontroli str. 637-752)

W latach objętych kontrolą DPS zatrudniał na umowę o pracę (wg stanu na koniec danego roku): w 2021 r. – 52 osoby (ok. 46 etatów), w 2022 r. – 51 osób (ok. 45 etatów), w 2023 r. – 52 osoby (ok. 47 etatów), w 2024 r. (na 30 września) – 52 osoby (ok. 48 etatów).

W ZTO zatrudnieni byli: kierownik zespołu terapeutyczno-opiekuńczego (KZTO), lider grupy / opiekunka, opiekunki, kierownik kulturalno-oświatowy, pracownik socjalny, terapeuta zajęciowy, psycholog, kapelan. I tak, na koniec danego roku, personel pracujący bezpośrednio z mieszkańcami, stanowili¹²:

- 1) w 2021 r.: opiekunki (liderzy grupy; 25 osób), kapelani (3, w tym Dyrektor), terapeuci zajęciowi i pracownicy socjalni (po dwóch), oraz po jednym psychologu, kierowniku zespołu terapeutyczno-opiekuńczego i kierowniku kulturalno-oświatowym, co stanowiło łącznie 35 osób (ok. 32 etaty),
- 2) W 2022 r.: opiekunki (22), kapelani (2, w tym Dyrektor), terapeuci zajęciowi i pracownicy socjalni (po dwóch), oraz po jednym psychologu, kierowniku zespołu terapeutyczno-opiekuńczego i kierowniku kulturalno-oświatowym, co stanowiło łącznie 31 osób (ok. 29 etatów),
- 3) W 2023 r.: opiekunki (24), terapeuci zajęciowi i pracownicy socjalni (po dwóch), oraz po jednym psychologu, kierowniku zespołu terapeutyczno-opiekuńczego, kierowniku kulturalno-oświatowym i kapelanie (Dyrektor), co stanowiło łącznie 32 osoby (ok. 30 etatów),
- 4) W 2024 r. (na 30 września): opiekunki (26), terapeuci zajęciowi i pracownicy socjalni (po dwóch), oraz po jednym psychologu, kierowniku zespołu terapeutyczno-opiekuńczego, kierowniku kulturalno-oświatowym i kapelanie (Dyrektor), co stanowiło łącznie 34 osoby (ok. 32 etaty).

(akta kontroli str. 56-62, 72-80)

Zatrudniając w pełnym wymiarze czasu pracy nie mniej niż dwóch pracowników socjalnych na stu mieszkańców domu, DPS spełniał warunki określone w § 6 ust. 2

¹¹ 1) Podpisaną 21 grudnia 2018 r. umowę nr PCPR.421.3.2018 o prowadzenie DPS w okresie od 1 stycznia 2019 r. do 31 grudnia 2023 r. wraz z aneksami nr 1 z 25 lutego 2019 r., nr 2 z 30 października 2019 r., nr 3 z 23 grudnia 2019 r., nr 4 z 22 stycznia 2020 r., nr 5 z 19 maja 2020 r., nr 6 z 17 września 2020 r., nr 7 z 18 listopada 2020 r., nr 8 z 9 grudnia 2020 r., nr 9 z 14 stycznia 2021 r., nr 10 z 19 listopada 2021 r., nr 11 z 23 grudnia 2021 r., nr 12 z 12 stycznia 2022 r., nr 13 z 11 stycznia 2023 r., nr 14 z 9 października 2023 r., nr 15 z 12 października 2023 r., nr 16 z 3 grudnia 2023 r., nr 17 z 7 grudnia 2023 r.

2) Podpisaną 29 grudnia 2023 r. umowę nr PCPR.421.5.2023 o prowadzenie DPS w okresie od 1 stycznia 2024 r. do 31 grudnia 2028 r. wraz z aneksem nr 1 z 16 października 2024 r. i nr 2 z 3 grudnia 2024 r.

¹² Bez uwzględnienia osób pracujących w dziale żywienia, administracyjno-gospodarczym czy finansowo-księgowym).

pkt 1, rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznych. DPS spełniał również wymogi § 6 ust. 2 pkt 3 ww. rozporządzenia dotyczące posiadania wskaźnika zatrudnienia pracowników zespołu terapeutyczno-opiekuńczego w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy, nie mniej niż 0,5 na jednego mieszkańca domu dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie.

(akta kontroli str. 56-62, 72-80)

Poziom wykształcenia osób zajmujących te stanowiska kształtował się od zawodowego/średniego do wyższego/podyplomowego, przy czym doświadczenie zawodowe np. opiekunek w latach objętych kontrolą wynosiło średnio ok. 8 lat, pracowników socjalnych średnio 14 lat, a psychologa – ok. 18 lat. Liderzy grupy/opiekunki oraz opiekunowie posiadali dyplomy potwierdzające kwalifikacje w zawodzie opiekuna w domach pomocy społecznej, opiekuna medycznego, odbyte kursy dla opiekunów z domów pomocy społecznej a wszyscy pracownicy zespołu terapeutyczno-opiekuńczego uczestniczyli w regularnie organizowanych szkoleniach i kursach doszkalcących.

(akta kontroli str. 56-80)

W okresie objętym kontrolą, pracownicy zespołu terapeutyczno-opiekuńczego – zgodnie z § 5 ust. 2 pkt 4 - co najmniej raz na dwa lata brali udział w organizowanych przez Dyrektora szkoleniach na temat praw mieszkańca domu oraz kierunków prowadzonej terapii, a także metod pracy z mieszkańcami.

(akta kontroli str. 63-71)

W latach od 2021 r. do 2024 r. (30 września) nie odbywały się w DPS praktyki ani staże, które miały związek bezpośredni z mieszkańcem DPS. W poszczególnych latach objętych kontrolą DPS realizował umowy ze szkołami polegające na odbywaniu 90 minutowych spotkań wolontariuszami. Zajęcia z wolontariuszami indywidualnymi, z którymi zawarto umowy, odbywały się w zależności od potrzeby mieszkańca DPS, przy czym w latach 2022-2023 było ich po czterech¹³ a jeden od 1 października 2024 do 31 października 2025 r. W okresie objętym kontrolą (kolejnych latach) liczba wolontariuszy nie przekroczyła wskaźnika 20% liczby osób zatrudnionych w zespole ZTO, o którym mowa w par. 6 ust. 2 pkt 3 rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej.

(akta kontroli str. 1178)

Dodatkowo w DPS zatrudniano również (na umowy cywilno-prawne) osoby pracujące bezpośrednio z mieszkańcami, w tym świadczące usługi opiekuńcze (opiekunki), kapelana oraz udzielające świadczeń zdrowotnych (lekarz psychiatra), i tak: w latach 2021-2024 r. (30 września) zatrudniano odpowiednio na tych stanowiskach pięć, dziewięć, 12 oraz 11 osób.

¹³ W okresach: od 1.08 do 31.08.2022 r., od 25.08 do 30.09.2022 r., od 3.10 do 31.12.2022 r. i od 8.11 do 31.12.2022 r.; od 17.02 do 16.06.2023 r., od 11.08.2023 do 31.05.2024 r., od 19.05 do 23.06.2023 r.

Ponadto w DPS zatrudniano pracowników działów: finansowo-księgowego, administracyjno-gospodarczego oraz żywienia, przy czym łączna liczba etatów w nich w latach objętych kontrolą nie przekraczała 22 osób¹⁴.

(akta kontroli str. 56-62, 72-80)

2. W okresie objętym kontrolą, liczba miejsc w DPS była stała i wynosiła rokrocznie 52 miejsca. Liczba osób przebywających w DPS wynosiła:

- a) w 2021 r. - 51 osób, z czego 37 osób (73%) przyjętych do 1 stycznia 2004 r. (na tzw. „starych zasadach”),
- b) w 2022 r. - 52 osoby, z czego 36 osób (69%) na „starych zasadach”,
- c) w 2023 r. - 52 osoby, z czego 35 osób (67%) na „starych zasadach”,
- d) w 2024 r. (wg stanu na 30 września) - 51 osób, z czego 33 osób (65%) na „starych zasadach”.

(akta kontroli str. 81)

W okresie 2021-2024 (do 30 września) na przyjęcie oczekiwała jedna osoba (w 2021 r.). Czas oczekiwania tej osoby na miejsce wyniósł 4 miesiące. Nie wystąpiły przypadki przyjęcia osób do DPS w sytuacji, gdy wszystkie miejsca były zajęte.

(akta kontroli str. 81)

3. W przyjętym w DPS Regulaminie Mieszkańców Domu¹⁵, znajdowała się informacja o prawie składania przez mieszkańców skarg i wniosków przez książkę skarg i wniosków dostępną w gabinecie pracowników socjalnych, swobodnego i dostępu do prasy, radia telewizji, możliwości regularnego kontaktu z Dyrektorem w określonych dniach i godzinach. Ponadto w DPS realizowano procedurę przyjmowania, ewidencjonowania i rozpatrywania skarg i wniosków mieszkańców, zawierającą m.in. formę ich składania, przedmiot, osoby zobowiązane do przyjmowania skarg oraz sposób rozpatrzenia skargi/wniosku.

(akta kontroli str. 32-43, 82, 86, 118)

W badanym okresie nie było zgłoszeń, skarg, zażaleń, wniosków czy petycji odnośnie do funkcjonowania DPS, w związku z tym nie podejmowano w tym względzie żadnych działań korygujących.

(akta kontroli str. 32-43, 82, 86, 118)

Kierownik ZTO poinformowała, że mieszkańcy każdorazowo mogli również zgłaszać swoje problemy, uwagi czy potrzeby co do funkcjonowania DPS m.in. na spotkaniach społeczności mieszkańców, które odbywały się na poszczególnych grupach kilka razy w miesiącu¹⁶. Wskazała także, że mieszkańcy *mogą codziennie przyjść i zgłosić swoje problemy, potrzeby i uwagi. Jeśli sytuacja jest do*

¹⁴ Odpowiednio było to 19, 22, 22 oraz 21 osób.

¹⁵ Zarządzenie Dyrektora nr 8/2021 z 31 grudnia 2021 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu Mieszkańców Domu Pomocy Społecznej Caritas Archidiecezji Krakowskiej w Zatorze.

¹⁶ Mieszkańcy z grupy 3 (głęboka niepełnosprawność intelektualna) nie mieli takich spotkań, ponieważ nie są w stanie się wypowiedzieć.

natychmiastowego rozwiązania, to spotykamy się wspólnie i próbujemy poszukać rozwiązania.

(akta kontroli str. 86)

Działający w DPS zespół terapeutyczno-opiekuńczy opracowywał indywidualne plany wspierania (IPW) mieszkańców, a także zapewniał - wspólnie z mieszkańcami - ich realizację. Ponadto zespół przygotowywał (corocznie) plany zajęć terapeutycznych rozpisane na każdy miesiąc danego roku (tzw. plan pracy). Skład zespołu opisano wyżej (w punkcie 1 niniejszego wystąpienia).

(akta kontroli str. 1157)

Mieszkańcy DPS podzieleni byli na trzy grupy, dostosowane do ich poziomu intelektualnego i zasobu posiadanych umiejętności:

- a) grupa 1 – liczyła 20 mieszkańców niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu lekkim umiarkowanym; była to grupa wymagająca wsparcia. W grupie pracowało osiem opiekunek.
- b) grupa 2 – liczyła 15 mieszkańców niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu umiarkowanym i znacznym; była to grupa wymagająca opieki. W grupie pracowało osiem opiekunek.
- c) grupa 3 – liczyła 17 mieszkańców niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu znacznym i głębokim; była to grupa wymagająca całkowitej opieki. W grupie pracowało dziewięć opiekunek.

Do każdej grupy przydzieleni byli na stałe opiekunowie, którzy w ramach swoich obowiązków pełnili funkcję pracowników pierwszego kontaktu. Co sześć miesięcy opiekunowie z poszczególnych grup spotykali się w ramach zespołu z dyrektorem, kierownikiem ZTO, kierownikiem KO/terapeutą zajęciowym i pracownikiem socjalnym. W przypadku grupy 1 odbywały się dwa spotkania w półroczu i po jednym dla pozostałych grup. Pracownik pierwszego kontaktu przy współpracy psychologa, kierownika ZTO i terapeuty zajęciowego, tworzył indywidualny plan wsparcia (IPW) dla każdego mieszkańca; a jeśli stan zdrowia i niepełnosprawność intelektualna pozwalały, w tworzeniu IPW brał udział również mieszkaniiec. O działaniach zawartych w IPW pracownik pierwszego kontaktu informował również opiekuna prawnego mieszkańca. IPW był omawiany i zatwierdzany przez cały ZTO w dniu spotkania.

Kierownik ZTO wskazała, że *rozeznanie potrzeb mieszkańca i prawidłowe utworzenie schematu działania dostosowanego do indywidualnych potrzeb mieszkańców DPS, skutkuje rozwojem naszych mieszkańców, poczuciem bezpieczeństwa i akceptacji.*

(akta kontroli str. 152-194, 1157)

4. Badanie dokumentacji sześciu nowoprzyjętych mieszkańców DPS (trzech przyjętych w 2021 r., dwóch przyjętych w 2022 r. oraz jednej osoby w 2023 r.)¹⁷ wykazało, że zgodnie z §11 rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej:

a) przed przyjęciem do DPS pracownik socjalny ustalał aktualną sytuację socjalno-bytową tej osoby w miejscu jej zamieszkania lub pobytu i odpowiednio ją dokumentował (akta osobowe mieszkańca), w tym m.in. przez:

- wywiady środowiskowe zawierające m.in. dane osobowe, wysokość dochodu, informacje o: sytuacji rodzinnej, mieszkaniowej, zawodowej, zdrowotnej mieszkańca; potrzeby i oczekiwania osoby już po przyjęciu do DPS; pisemne oceny sytuacji osoby lub rodziny, a także wnioski pracownika socjalnego;
- notatki służbowe zawierające dodatkowe informacje o sytuacji zdrowotnej, zainteresowaniach oraz o tym, co jest dla mieszkańca szczególnie indywidualnie ważne;
- podpisane przez pracownika DPS oraz mieszkańca wykazy przedmiotów osobistego użytku i wyposażenia (np. mebli, sprzętu rtv, itp.) zabranych z dotychczasowego miejsca zamieszkania i stanowiących własność mieszkańca (jeśli takie ze sobą zabierał do DPS);

b) zgodnie z § 2 ust 3 i 4 rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej, po przyjęciu mieszkańca do DPS, opracowywano dla niego w terminie 6 miesięcy (tu: między 25 a 141 dni), IPW zawierający m.in.:

- informacje o zasobach (m.in. odpowiedzi na pytanie np. czy potrafi czytać/pisać, nazwać swoje emocje, odnajdywać w danej sytuacji, czy wyraża swoje potrzeby, oczekiwania, itd.);
- opis deficytów (problemy, dolegliwości, słabości, niepełnosprawność ruchowa itp.);
- rozpoznanie problemów, wyznaczone/planowane działanie personelu (np. zapoznanie z zasadami panującymi w DPS, topografią miejsca, rozwijanie kontaktu i komunikacji, zainteresowań i uzdolnień, itd.), wskazanie celu mieszkańca (np. dotyczące aklimatyzacji w DPS, rozwijania poczucia bezpieczeństwa, itp.);
- adnotacje dotyczące procedury właściwego postępowania przy ewentualnych samookaleczeniach;
- informacje o tym kto z pracowników DPS (wyznaczone imię, nazwisko, stanowisko/funkcja), kiedy, oraz na jakiej podstawie opracował plan (np. po rozmowach z psychologiem, terapeutą, opiekunem prawnym, pracownikiem socjalnym DPS). Plany były konsultowane również z mieszkańcami DPS, na miarę ich możliwości intelektualnych.

(akta kontroli str. 151-152, 198-350)

¹⁷ Dobór próby według osądu kontrolera.

5. Badanie dokumentacji dotyczącej realizacji opracowanych IPW na wybranej próbie¹⁸ 10 mieszkańców DPS wykazało, że:

- a) zgodnie z § 3 ust. 1 wszyscy mieszkańcy posiadali opracowane IPW, które zawierały m.in. rozpoznanie problemu, zadania (działania) przewidziane do realizacji przez personel, sposób, formy czy osoby, które brały udział w jego opracowaniu oraz opiekunów;
- b) plany realizowano wg ustalonego harmonogramu (zadań/działań) oraz możliwości mieszkańca, uwzględniając jego kondycję psychiczną i fizyczną;
- c) plany były aktualizowane oraz poddawano je cyklicznej ewaluacji/przeglądowi w zależności od indywidualnej sytuacji, faktycznie rozpoznanych potrzeb i predyspozycji mieszkańców, w tym m.in. dotyczących zdrowia, podawanych leków, reakcji na nie, itd.;
- d) nie wystąpiły przypadki przerwania realizacji IPW przez mieszkańca, jednak zdarzało się, iż część zaplanowanych zadań/działań nie mogła być z przyczyn obiektywnych kontynuowana z racji postępującego wieku, pogorszenia stanu zdrowia, czy kondycji psychicznej; na takie sytuacje reagowano w postaci rozmów indywidualnych z opiekunami, terapeutą, psychologiem, Dyrektorem, a także organizowano częstsze spotkania mieszkańca z członkami rodzin, przyjaciółmi, znajomymi; dokonywano stosownych korekt (zmian/dostosowania) IPW w zależności od zaistniałej sytuacji;
- e) opiekunowie oraz lekarze wywiązywali się ze swoich obowiązków, w tym m.in. mobilizowano do udziału w zajęciach terapeutycznych, wyjść na spacer, na zakupy, czy zaplanowanej rehabilitacji w celu poprawy kondycji (odbyły się zaplanowane wizyty kontrolne, w tym rehabilitacyjne).

(akta kontroli str. 151-152, 195-350)

Kierownik ZTO poinformowała, że IPW tworzone były w oparciu o:

- wywiad środowiskowy przeprowadzony podczas wizyty w środowisku zamieszkania mieszkańca,
- wywiad zebrany był podczas przyjęcia do DPS – od rodziny, pracowników innych placówek, w których mieszkaniem wcześniej przebywał.

Ponadto zaznaczyła, iż opiekunowie grupy, do której trafił mieszkaniem, są zobowiązani do prowadzenia wnikliwej obserwacji jego zachowania, rozpoznawania i odczytywania jego potrzeb. Na podstawie zebranych informacji i obserwacji pracownika pierwszego kontaktu, wraz z terapeutą, psychologiem i kierownikiem ZTO, tworzył IPW, który był przedstawiany całemu zespołowi danej grupy na spotkaniu ZTO. Wskazała ponadto, że:

- spotkania takie odbywały się co pół roku, omawiany był wówczas problem mieszkańca, planowane działania personelu, cel mieszkańca i ewaluacja planu;
- ewaluacja planu dotyczyła wykonania planu, w tym jakie zadania udało się wykonać, jakie pozostają do kontynuacji, czego nie udało się wykonać i dlaczego.

Ewaluacja tego planu była wykonywana na podstawie raportów z dyżurów pełnionych przez opiekunów, wpisów do indywidualnego zeszytu mieszkańca, który

¹⁸ Dobór próby według osądu kontrolera.

zawierał istotne informacje na temat jego samopoczucia, sytuacji zdrowotnej, bytowej. W zeszycie zawarte były również istotne informacje ze spotkań z psychologiem (nieobjętych tajemnicą zawodową), z terapeutami zajęciowymi, opiekunami i innymi pracownikami. Notowane były w nich również informacje o kontaktach z rodziną i innymi znaczącymi osobami dla mieszkańców. Opiekun jest zobowiązany do przesyłania notatki o swoim podopiecznym¹⁹ raz na trzy miesiące. Notatka ta była przesyłana do kierownika ZTO, który weryfikuje otrzymane informacje poprzez kontrolę prowadzenia indywidualnego zeszytu mieszkańca, sprawdzanie zawartych w nim informacji, znajomość IPW poprzez stosowanie się do schematu postępowania wobec mieszkańców, którzy przejawiają zachowania agresywne lub autoagresywne. Kierownik ZTO sprawdzał / nadzorował działania opiekunów w trakcie ich pracy.

(akta kontroli str. 152, 195-197)

6. DPS w Zatorze, w którym świadczone usługi bytowe, opiekuńcze i wspomagające był budynkiem dwukondygnacyjnym z użytkowym poddaszem, położonym na ogrodzonym terenie²⁰.

Ciągi komunikacyjne wokół budynku wyłożone były kostką brukową; na terenie ogrodzonym, oprócz ścieżek, terenu zielonego z drzewami, krzewami, rabatami, znajdował się ogród (wraz z altaną, huśtawką, ławkami ogrodowymi, grillem), w którym mieszkańcy mogli spędzać wolny czas. Wejście (wjazd) na teren domu umożliwiały dwie bramy wjazdowe oraz jedna brama dodatkowa/techniczna (do kuchni, magazynów, warsztatu)²¹. W budynku nie było barier architektonicznych; DPS dostosowany był dla osób niepełnosprawnych ruchowo oraz starszych, posiadał szerokie drzwi wejściowe umożliwiające wjazd z wózkiem dla osób niepełnosprawnych. Budynek był podzielony na trzy sekcje. Przy klatce schodowej (za drzwiami wejściowymi) znajdowała się platforma (podnośnik dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych), z której korzystali mieszkańcy DPS. W budynku znajdowała się również winda przystosowana dla osób niepełnosprawnych.

Mieszkańcy mieli do dyspozycji 31 pokoi mieszkalnych (1-3 osobowych), w tym pokoi jednoosobowych było jedenaście, a wieloosobowych – 20 (z tego: 19 dwuosobowych i jeden trzyosobowy). Pokoje dla poszczególnych osób (jednoosobowe i dwuosobowe oraz jeden trzyosobowy) spełniały wymogi wskazane w § 6 ust. 1 pkt 3 lit. a-b rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej: posiadały odpowiednią powierzchnię w stosunku do liczby mieszkańców, tj. pokoje wieloosobowe miały powierzchnię nie mniejszą niż 6 m² na osobę, a pokoje jednoosobowe nie mniejsze niż 9 m², przy czym w dziewięciu przypadkach pomieszczeń (sześć pokoi 2-osobowych, jeden pokój 3-osobowy i jeden 1-osobowy), które posiadały mniejszą powierzchnię w przeliczeniu na osoby, zastosowano -

¹⁹ Dla którego jest pracownikiem pierwszego kontaktu (PPK).

²⁰ W tej samej nieruchomości znajdował się również wydzielony Zakład Opiekuńczo-Leczniczy prowadzony przez Caritas AK, z którym DPS miał wspólne niektóre ciągi komunikacyjne.

²¹ Pracownicy DPS umożliwiali wejście odwiedzającym na teren ośrodka (zabezpieczone kodem wejście do budynku wraz z domofonem), a w godzinach popołudniowych bramy były zamykane (wtedy wjazd możliwy był wówczas po uprzedzeniu i zgodzie pracowników).

zgodnie z przepisem § 6 ust. 1 pkt 3 lit. c) w związku z § 6 ust. 1 pkt 3b - odstępstwo od tych norm poniżej wymaganej wartości, które nie było większe niż 5%.

Pokoje wyposażone były w łóżka i tapczany, szafy, stoły (ławy, biurka) czy krzesła (fotele), a także w szafki nocne²² co spełniało wymogi określone w § 6 ust. 1 pkt 3 lit. c) rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej²³. Wystrój wnętrza zbliżony był do warunków domowych (w oknach firanki i zasłony, na ścianach reprodukcje obrazów, na szafkach pamiątki, kwiaty doniczkowe, itp.). W każdym z pokoi mieszkalnych była odpowiednia liczba wyprowadzeń elektrycznych (gniazdek).

DPS zapewniał odpowiednie warunki sanitarne: dla mieszkańców dostępnych było 14 łazienek oraz 13 toalet, co w przeliczeniu na liczbę korzystających z nich mieszkańców (maksymalnie 52) spełniało warunki wskazane w § 6 ust. 1 pkt 4 lit. a-b rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej²⁴. Wszystkie łazienki i toalety były przystosowane dla osób niepełnosprawnych, a na parterze znajdowały się dwie łazienki z wannami przystosowane do kąpiei osób leżących, wyposażone w urządzenia ułatwiające wykonywanie czynności związanych z kąpielą, tj. w szczególności wanny z podnośnikiem kąpielowym (windy).

W budynku znajdowały się²⁵ - oprócz pokoi mieszkalnych i łazienek/toalet - również pomieszczenia: cztery świetlice (z gramiami, puzzlami, materiałami do prac manualnych) oraz pokój dziennego pobytu (z wersalką, szafkami i TV), trzy jadalnie, gabinet przedmedycznej pomocy doraźnej, dwa pomieszczenia do terapii/rehabilitacji, trzy kuchenki pomocnicze, pomieszczenia do prania i suszenia oraz prasowania, palarnia (dla osób palących), z systemem wentylacji, pokój gościnny, kaplica dla mieszkańców stanowiąca miejsce kultu religijnego (zgodne z wyznaniem mieszkańca domu)²⁶, jeżeli nie miał on możliwości uczestniczenia w nabożeństwach poza DPS, pokój psychologa, kuchnia oraz pomieszczenia techniczne / gospodarcze (w tym szatnia, magazyny, warsztat).

Budynek DPS posiadał system sygnalizacji pożarowej (SSP) oraz monitorowany przez firmę zewnętrzną od 2019 r. system pożarowy obiektu, w którym urządzenia transmitują sygnał alarmów pożarowych bezpośrednio do Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Oświęcimiu. W czytelny sposób oznakowano także drogi ewakuacyjne, które były drożne; na ścianach ciągów komunikacyjnych nie było umieszczonych planów ewakuacyjnych. Dyrektor wskazał, że plany takie zostaną umieszczone w najbliższym czasie na ścianach ciągów komunikacyjnych, a obecnie znajdują się w pokojach opiekunów razem z instrukcjami bezpieczeństwa

²² Komody dla każdego z mieszkańca domu.

²³ W pięciu przypadkach zastosowano – zgodnie z §6 ust. 1 pkt 3b) - odstępstwa polegające na usunięciu krzesła w tych pokojach, gdzie dany mieszkaniec siedział / poruszał się tylko na wózku inwalidzkim; preferował miękkie siedzisko w postaci puffy zamiast krzesła; był osobą zupełnie leżącą posiadającą zakaz wysadzania na krzesło/wózek inwalidzki z powodu łamliwości kości.

²⁴ Zapewniona możliwość korzystania z łazienek przez nie więcej niż sześć osób, a w przypadku toalet przez nie więcej niż cztery osoby.

²⁵ Zgodnie z zapisami w § 6 ust. 1 pkt 2 lit a-k rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej.

²⁶ DPS zapewniał ponadto możliwość skorzystania i uczestniczenia w codziennych mszach świętych lub innych okolicznościowych nabożeństwach.

pożarowego. W pokojach mieszkalnych przy łóżkach mieszkańców, a także w łazienkach/toaletach znajdował i działał system alarmowo-przyzywowy, umożliwiający szybki kontakt z opiekunami, z zastrzeżeniem, że w dwóch pokojach mieszkalnych (nr 105 oraz 421) oraz dwóch toaletach (nr 113 i nr 426) brakowało samych dzwonków przyzywowych. Co szerzej opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Do dyspozycji pensjonariuszy były trzy lodówki, przy czym dwie²⁷ były dostępne pod nadzorem opiekunów, a trzecia była ogólnodostępna²⁸. Nadmienić należy, że przy losowym sprawdzeniu produktów w lodówkach mieszkańców, stwierdzono, że w jednej z nich wybrany produkt miał przekroczony termin przydatności do spożycia o około miesiąc. Kierownik ZTO wskazała, że w trybie pilnym poleci pracownikom zweryfikowanie całej zawartości artykułów spożywczych w lodówkach mieszkańców w DPS pod kątem terminów ważności i ich przydatności do spożycia. Objęte oględzinami pomieszczenia były czyste, estetyczne i wolne od nieprzyjemnych zapachów. Zgodnie z § 6 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej, mieszkańcy objęci byli opieką psychologiczną. I tak, psycholog²⁹:

- w DPS dostępny był w godzinach ustalonych grafikiem: w poniedziałki, środy i piątki w godzinach 7:00-14:00, a wtorki i czwartki od 8:00-15:00;
- uczestniczył w procedurze przyjęcia mieszkańca do DPS, przez opiniowanie ww. decyzji oraz przeprowadzał konsultacje wstępne dla każdego nowoprzyjętego mieszkańca, celem określenia potrzeb kontaktu psychologicznego i ustalenia potencjalnego zakresu spotkań;
- prowadził spotkania indywidualne (w tym m.in. poradnictwo, psychoedukacja, pomoc w adaptacji, terapia funkcji poznawczych), grupowe/światlicowe (integracyjne, wzmacniające funkcjonowanie poznawcze) oraz interwencyjne (np. rozwiązywanie konfliktów, reagowanie w sytuacjach wzmożonego napięcia emocjonalnego mieszkańca), a także współpracował z ZTO w konstruowaniu IPW dla mieszkańców i dostarczał informacji pracownikom o zalecanych formach pomocy czy sposobie postępowania z mieszkańcem.

W ramach usług opiekuńczych w DPS udzielano pomocy w podstawowych czynnościach życiowych, w załatwianiu spraw osobistych, a także w pielęgnacji mieszkańca. Usługi wspomagające realizowano przez prowadzenie terapii zajęciowej, aktywizowanie mieszkańców i podnoszenie ich sprawności, umożliwienie i zapewnienie im udziału w praktykach religijnych, zgodnie z wyznaniem mieszkańca, kontakt z rodziną, przyjaciółmi czy środowiskiem lokalnym. W DPS prowadzone były różnego rodzaju aktywności w ramach realizowanych planów opiekuńczo-terapeutycznych: zajęcia plastyczne, dziewiarskie, komputerowe, aktywizujące, stolarskie, manualne³⁰. Ponadto w DPS

²⁷ Grupy II i III.

²⁸ Grupa I.

²⁹ Zgodnie z procedurą usług psychologicznych, przyjętą w DPS Zarządzeniem Zastępcy Dyrektora DPS nr 6/2016 z 19 września 2016 r.

³⁰ Prowadzone one były w 2-5 osobowych grupach, zgodnie z ustalonym harmonogramem, co sprzyjać miało indywidualnemu podejściu czy dostosowaniu form terapii do potrzeb jak i umiejętności mieszkańca.

organizowano m.in. spotkania imieninowe, urodzinowe, okolicznościowe, a także wycieczki, gry i zabawy integracyjne, grille na świeżym powietrzu, wystawy wykonanych prac, zabawy taneczne, spacery poza teren ośrodka (restauracje, kawiarnie, zakupy).³¹ Mieszkańcom udostępniona była również biblioteka znajdująca się w poszczególnych salach DPS (tj. świetlica czy sale terapeutyczne). W DPS prowadzono terapię zajęciową; opiekunowie prowadzili zajęcia grupowe w ramach zajęć świetlicowych³² tj. wspólne słuchanie muzyki, oglądanie filmów czy programów TV, tańce, zabawy, malowanie, układanie klocków, puzzli, wyjścia na zakupy samodzielne lub w towarzystwie opiekuna.

DPS posiadał własną kuchnię, w której przygotowywane były codziennie posiłki dla mieszkańców³³. Posiłki samodzielnie spożywało 40 mieszkańców, a pozostałe 12 wymagało karmienia³⁴. Mieszkańcy nie potrafiący samodzielnie zadbać o prawidłowe nawodnienie organizmu dopajani byli przez opiekunów³⁵. W tym celu w DPS prowadzone były specjalne karty ewidencjonujące ilość podawanych (bilans) płynów w ciągu każdego dnia.

Poszczególne posiłki w ciągu dnia wydawano mieszkańcom każdorazowo przez dwie godziny: śniadania w godzinach 8:00-10:00, obiady (gorące posiłki) w godz. 12:30-14:30, a kolacje między 18:00-20:00. Dla mieszkańców przygotowywany był również podwieczorek, a dla osób z rozpoznaną cukrzycą – drugie śniadanie czy posiłek nocny. Jadalnie poszczególnych grup (I-III) posiadały kuchenki pomocnicze, a w nich m.in. lodówki, czajniki, kuchenki mikrofalowe, dystrybutory z wodą, czy podstawowe produkty żywnościowe.

Na tablicach ogłoszeń znajdowały się dane/informacje, tj. Regulamin Mieszkańców Domu, adresy/telefony, gdzie można zwrócić się o pomoc do poszczególnych instytucji, tj. Rzecznik Praw Obywatelskich, Rzecznik Praw Pacjenta, Prokuratury Rejonowej w Oświęcimiu, Sądu Rodzinnego w Oświęcimiu, Starostwa Powiatowego w Oświęcimiu, Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, OPS w Zatorze, itp., numery alarmowe i inne potrzebne informacje³⁶.

Mieszkańcy mogli samodzielnie wychodzić indywidualnie poza teren domu (uprzednio zgłaszając taką potrzebę), a osoby potrzebujące pomocy ze względu na swój stan zdrowia, wychodziły w towarzystwie opiekunów. W domu przyjęto procedurę³⁷ wyjść mieszkańców domu, a w okresie objętym kontrolą NIK,

³¹ Mieszkańcy mieli również możliwość uczestniczenia w zawodach sportowych czy spotkaniach integracyjnych z innymi, zaprzyjaźnionymi DPSami, a także skorzystania z wyjść do Biblioteki Miejskiej w Zatorze.

³² Grupy I-II w dniach: poniedziałek-sobota, godziny popołudniowe.

³³ Zgodnie z wytycznymi lekarskimi, wydawane były one wg diety podstawowej, cukrzycowej, wątrobowej, lekkostrawnej, niskobiałkowej czy w formie zmiksowanej).

³⁴ Mieszkańcy leżący, z którymi werbalna komunikacja była niemożliwa, i nie mogli zgłaszać swoich potrzeb/pragnień).

³⁵ Zgodnie z procedurą – Instrukcją przygotowania, wydawania posiłków i karmienia mieszkańców - wprowadzoną w 2016 r. (aktualizacja 27 września 2022 r.).

³⁶ Np. ramowy program dnia, program terapii zajęciowej.

³⁷ Zgodnie z Zarządzeniem Zastępcy Dyrektora DPS w Zatorze nr 6/2016 z 19 września 2016 r.

nie wydawano decyzji w przedmiocie ograniczenia możliwości opuszczenia przez mieszkańców terenu DPS.

W razie zaistnienia takiej konieczności mieszkańcom domu nieposiadającym własnej odzieży i obuwia a także możliwości ich zakupienia z własnych środków, zapewniana była odzież, obuwiu odpowiedniego rozmiaru, dostosowane do potrzeb i pory roku. Osobom takim zapewniano utrzymanie w czystości i wymieniano w razie potrzeby, m.in. odzież całodzienną (co najmniej dwa zestawy), odzież zewnętrzną, płaszcz/kurtkę (co najmniej jeden zestaw), bieliznę dzienną (co najmniej cztery komplety), bieliznę nocną (co najmniej dwa komplety), a także co najmniej jedną parę butów i pantofle domowe, a w przypadku osób leżących, zaopatrywano je w odzież i obuwiu dostosowuje się do potrzeb wynikających z ich stanu zdrowia. Mieszkańcy mieli zapewnioną pomoc w utrzymaniu higieny osobistej. W przypadku, gdy sami byli są w stanie kupić sobie środków czystości i środków higienicznych, DPS zapewniał im w szczególności mydło, pastę do zębów, szczoteczkę, środki do prania, szampon do włosów, czy przybory do golenia. Dodatkowo mieli możliwość otrzymania pary ręczników, pranych nie rzadziej niż raz w tygodniu (a nawet częściej), a także pościeli, zmienianej nie rzadziej niż raz na dwa tygodnie, i w miarę potrzeb. W DPS przyjęto procedurę sprzątania i dezynfekcji pomieszczeń. Prowadzono dziennik kontroli sprzątania pomieszczeń (grafik z podpisami pracowników dokonujących sprzątania).

(akta kontroli str. 351-382, 1096-1153)

7. Mieszkańcom DPS zapewniono dostęp do podstawowych świadczeń zdrowotnych w ramach powszechnego systemu ochrony zdrowia, tj. w ramach POZ i opieki długoterminowej (okresowe wizyty lekarskie, zabiegi, świadczenia pielęgniarstwa, dostęp do specjalistów). Wicedyrektor DPS wskazała, że wszyscy mieszkańcy DPS złożyli deklaracje NFZ i byli objęci opieką lekarską, pielęgniarstwą³⁸ świadczoną przez Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Zatorze przy ul. Palimąki 1, na podstawie złożonych deklaracji, stąd też nie zawarto - w latach objętych kontrolą - żadnych porozumień z ZOZ.

(akta kontroli str. 72-81, 147-150, 1158, 1185-1186)

Z informacji uzyskanych od Wicedyrektora DPS wynika, że opieka zdrowotna była realizowana w ramach świadczeń finansowanych z NFZ, a pielęgniarki z ośrodka (SPZOZ w Zatorze) świadczyły usługi dla mieszkańców na zlecenie lekarza POZ. Ponadto 15 mieszkańców objęto pielęgniarstwą opieką długoterminową domową przez firmę Medi Kompleks z siedzibą w Wiśniowej (oddział Andrychów). Na jej podstawie, pielęgniarki świadczyły usługi na zasadzie wizyt domowych. W okresie objętym kontrolą DPS zatrudniał na umowę zlecenie, a następnie umowę bezterminową lekarza psychiatrę, który świadczył usługi na terenie DPS, a ponadto - na umowę o pracę - specjalistę psychologa (na czas nieokreślony).

(akta kontroli str. 72-81, 147-150, 1158, 1185-1186)

³⁸ A w przypadku 34 kobiet również opieką pielęgniarki położnej.

Wicedyrektor wskazała, że:

- w 2023 roku w ramach profilaktyki 40+ część mieszkańców kwalifikujących się do objęcia programem, miała wykonane badania. Do DPS przyjechali pracownicy Formed z Wadowic – lekarz i 2 pielęgniarki, którzy pobrali od mieszkańców materiał do badań w warunkach domowych. Wynik badań były konsultowane przez lekarza POZ. Ponadto mieszkańcy mają wykonywane badania na zlecenie lekarza POZ, lekarzy specjalistów – endokrynologa, diabetologa, chirurga, okulisty, stomatologa, pulmonologa, laryngologa, itp.;

- pracownicy DPS, jeśli zachodzi potrzeba, umawiali na bieżąco wizyty domowe dla mieszkańców w ramach POZ; mieszkańcy, którzy mogli udać się do przychodni, byli zawożeni służbowym samochodem;

- wizyty w poradniach specjalistycznych były organizowane przez pracownika socjalnego. Pracownik ten umawiał konkretny termin wizyty u specjalisty, towarzyszy również mieszkańcowi podczas takiej wizyty, realizował recepty i inne zlecenia lekarskie. Mieszkańcy na wizyty w poradniach zawożeni byli służbowym samochodem osobowym lub samochodem przystosowanym do przewożenia wózków inwalidzkich, jeśli zachodziła taka potrzeba. Wizyty te odbywały się w różnych placówkach medycznych np. w Oświęcimiu, Wadowicach, Chrzanowie, Krakowie, Katowicach, Andrychowie, Kalwarii Zebrzydowskiej, Babicach³⁹;

- pracownik socjalny, a czasami również opiekun dyżurujący czy PPK, towarzyszyli mieszkańcowi podczas wyjazdu do szpitala np. na planowany zabieg, w trakcie nagłego skierowania na hospitalizację lub pobytu na SOR.

(akta kontroli str. 72-81, 147-150, 1158, 1185-1186)

8. DPS prowadził jedno konto depozytowe z podziałem na poszczególnych mieszkańców, na które wpłacane były i z którego są wypłacane środki z kasy (za pomocą oprogramowania księgowego prowadzona jest imienna ewidencja wpłat i wypłat: „kasa przyjmie” oraz „kasa wypłaci”). Mieszkańcy wpłacali gotówkę do prowadzonej w DPS kasy depozytowej (gotówka przechowywana była w sejfie) i otrzymywali potwierdzenie wpłaty.

Wicedyrektor DPS wskazała, że:

- w imieniu mieszkańców, którzy nie potrafią dysponować swoimi dochodami, działają opiekunowie prawni;

- za ich zgodą inni opiekunowie dokonują zakupów najpotrzebniejszych rzeczy, dla osób ubezwłasnowolnionych;

- rozliczenia następują na podstawie paragonów;

- przed wypłatą środków kasjer sprawdza stan środków przypisanych analitycznie do konkretnej osoby i wypłaca środki do tej wysokości.

Poinformowała ponadto, że każda wypłata potwierdzana była własnoręcznym podpisem mieszkańca lub opiekuna prawnego, zapisy w programie księgowym prowadzone były na kontach analitycznych utworzonych dla każdego mieszkańca,

³⁹ W różnych godzinach.

a program umożliwiał określenie wartości środków zgromadzonych dla każdego mieszkańca, oddzielnie w postaci salda jego konta na konkretny dzień.

(akta kontroli str. 759-784, 1158)

9. W okresie objętym kontrolą NIK (do końca grudnia 2024 r.) w DPS przeprowadzono 19 kontroli, w tym dziesięć przez Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Oświęcimiu (systematycznie), cztery - Sąd Rejonowy w Oświęcimiu (rocznie), trzy - Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie (jedna w 2022 r. i dwie 2024 r.). DPS zrealizował zalecenia pokontrolne oraz wnioski, które wydano (w ramach pięciu kontroli) w związku ze stwierdzonymi podczas przeprowadzonych kontroli nieprawidłowościami. Nie było przypadków nałożenia kar pieniężnych, jednakże w jednym przypadku (kontrola negatywna PSSE w 2022 r.) nałożono obowiązek uiszczenia opłaty za pobór próbki wody do badania i wykonania analizy. Opłatę tę DPS uiszczył w wyznaczonym przez PSSE terminie.

Wszystkie trzy kontrole przeprowadzone przez MUW zakończyły się w sposób pozytywny, z czego dwie pozytywne bez wydania zaleceń pokontrolnych a jedna pozytywna, ale z zaleceniami/wnioskami, które zostały przez DPS zrealizowane. Dotyczyły one aktualizacji procedury dotyczącej stosowania przymusu bezpośredniego oraz dokumentowania podawania/przyjmowania płynów przez wprowadzenie stosownych kart.

(akta kontroli str. 83-85, 91-117, 119-122)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W trakcie oględzin budynku stwierdzono, że w ramach funkcjonującego w DPS systemu przyzywowo-alarmowego umożliwiającego szybki kontakt z opiekunami, w dwóch pokojach mieszkalnych (nr 105 oraz 421) oraz dwóch toaletach (nr 113 i nr 426) brakowało łącznie czterech włączników przyzywowo-alarmowych, co stanowiło naruszenie standardów i wymogów określonych w § 6 ust. 1 pkt 1 lit. c tiret pierwsze rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej.

Dyrektor DPS wyjaśnił, że włączniki w tych miejscach wcześniej były, tylko uległy uszkodzeniu/wyrwaniu przez mieszkańców, co zdarzało się już w przeszłości. Dodał jednocześnie, że dzwonki zostaną jak najszybciej w tych pomieszczeniach naprawione i uzupełnione (przez firmę zewnętrzną).

W oparciu o przedłożone przez Dyrektora po oględzinach informacje oraz dokumentację fotograficzną z miejsc objętych oględzinami, stwierdzono, że brakujące cztery włączniki (dzwonki) zostały zamontowane i wpięte w system przyzywowo-alarmowy.

(akta kontroli str. 83-85, 91-117, 119-122)

OCENA CZĄSTKOWA

W DPS w Zatorze przyjmowano mieszkańców zgodnie z wymogami określonymi w rozporządzeniu w sprawie domów pomocy społecznej. DPS terminowo opracowywał i aktualizował dokumentację dotyczącą indywidualnych planów wsparcia mieszkańców domu, które - w miarę możliwości i stanu zdrowia mieszkańców - były wedle ustalonego w nich planu i harmonogramu realizowane. Usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne w DPS realizowano

z uwzględnieniem m.in. stopnia fizycznej i psychicznej sprawności mieszkańców domu, ich wolności, intymności, godności, poczucia bezpieczeństwa oraz na poziomie obowiązujących standardów określonych w ww. rozporządzeniu. Obsada kadrowa DPS oraz przyjęta organizacja wewnętrzna zapewniały realizację usług na poziomie obowiązujących standardów i wymogów wewnętrznych. W ramach przeprowadzonych oględzin domu stwierdzono brak czterech dzwonek alarmowo-przyzywowych w pokojach mieszkańców (dwóch) oraz w toaletach (dwóch). Urządzenia zostały uzupełnione i naprawione 27 stycznia 2025 r., a więc jeszcze w trakcie prowadzonej kontroli NIK.

OBSZAR

Opis stanu
faktycznego

2.2 Finansowanie działalności

1. Zgodnie ze stanem na koniec każdego roku kalendarzowego z okresu objętego kontrolą, suma wydatków ogółem na funkcjonowanie DPS wynosiła za 2021 r. – 3 417,71 tys. zł, za 2022 r.: 3 243,43 tys. zł, za 2023 r.: 4 087,41 tys. zł, a za 2024 r. (do 30 września): 3 126,92 tys. zł. Środki na utrzymanie mieszkańców skierowanych i umieszczonych po 1 stycznia 2004 r. wynosiły z kolei odpowiednio 720,27 tys. zł (2021 r.); 944,02 tys. zł (za 2022 r.); 1 113,86 tys. zł (za 2023 r.) oraz 996,3 tys. zł (za 2024 r., do końca września). Wysokość dodatkowych środków jakie DPS uzyskał w ciągu lat 2021-2024 (do końca września), wyniosła:

- a) w 2021 r.: z tytułu odpłatności mieszkańców „na starych zasadach” 749,29 tys. zł, dofinansowania Caritas AK 323,5 tys. zł, darowizn 177,16 tys. zł oraz 67,15 tys. zł z programu grantowego Bezpieczny dom (kadry), 39,49 tys. zł z Funduszu przeciwdziałania COVID-19 oraz 24,64 tys. zł z Programu zapewnienia kadry do zachowania ciągłości usług;
- b) w 2022 r.: z tytułu odpłatności mieszkańców „na starych zasadach” 817,81 tys. zł, darowizn 305,98 tys. zł, a także 59,62 tys. zł z Funduszu przeciwdziałania COVID-19, 50 tys. zł z tytułu podniesienia Funduszu statutowego (z Caritas AK) i 4 tys. zł jako dofinansowanie do kształcenia kadr z Krajowego Funduszu Szkoleniowego (KFS)⁴⁰;
- c) w 2023 r.: z tytułu odpłatności mieszkańców „na starych zasadach” 962,19 tys. zł, dofinansowania do wynagrodzenia personelu w postaci dodatków 600 zł w wysokości 252,58 tys. zł, podniesienia Funduszu statutowego (z Caritas AK) 170 tys. zł, darowizn 157,82 tys. zł, dofinansowania do wynagrodzeń (ze środków PFRON) w kwocie 19,6 tys. zł oraz 5,4 tys. zł jako dofinansowanie do kształcenia kadr z KFS;
- d) w 2024 r. (do 30 września): z tytułu odpłatności mieszkańców na „starych zasadach” 669,07 tys. zł, dofinansowania do wynagrodzenia personelu w postaci dodatków motywacyjnych 1000 zł w wysokości 96,79 tys. zł,

⁴⁰ <https://www.gov.pl/web/rodzina/krajowy-fundusz-szkoleniowy> [dostęp 29 stycznia 2025 r.].

z darowizn 21,53 tys. zł oraz 6,72 tys. zł otrzymanych w ramach dofinansowania do kształcenia kadr z KFS.

Wysokość dotacji powiatu na mieszkańca na „starych zasadach” opisano w pkt 2 niniejszego wystąpienia.

Główna Księgowa (wg stanu na 13 grudnia 2024 r.) poinformowała, że wysokość środków z dotacji i odpłatności:

- w 2021 r. nie była wystarczająca na pokrycie wszystkich poniesionych wydatków, *natomiast zapewniała pokrycie pierwotnie zaplanowanych wydatków*,
- w 2022 r. wystarczyła na pokrycie wszystkich wydatków poniesionych, ale już nie zaplanowanych,
- w 2023 r. nie pokryła wszystkich wydatków rzeczywistych, była natomiast wystarczająca na pierwotnie zaplanowane,
- w 2024 r. (za III pierwsze kwartały) nie pokrywa poniesionych wydatków, ani zaplanowanych.

Wskazała ponadto, że środki te zostały przekazane w określonych/ustalonych terminach (bez zwłoki), z jednym wyjątkiem – dotacja w wysokości 128,7 tys. zł wpłynęła na konto DPS 24 stycznia 2023 r. (tożsama z datą dowodu księgowego i datą operacji gospodarczej w PCPR), czyli z czterodniowym opóźnieniem. Była to sytuacja jednostkowa w ramach zbadanych 48 comiesięcznie przekazywanych dotacji zgodnie z umowami (za okres objęty kontrolą NIK).

W latach 2021-2024⁴¹, Dyrektor DPS nie zwracał się *[pisemnie – przyp. NIK]* do Starosty Oświęcimskiego, ani innych podmiotów o zwiększenie dotacji na mieszkańców przyjętych na „starych zasadach”. Dyrektor wskazał, że w 2024 r. kilkakrotnie ustnie kierował do PCPR zapytania o wsparcie finansowe ze względu na dużą rozbieżność finansowania mieszkańców na „starych” i nowych zasadach, jednakże każdorazowo otrzymywał odpowiedź, że *jeśli Wojewoda przekaże dodatkowe środki to taka pomoc będzie*.

Badanie szczegółowe otrzymanych dotacji za wybrany okres (miesiące czerwiec i grudzień każdego z lat objętych kontrolą) opisano w punkcie 2 niniejszego wystąpienia.

(akta kontroli str. 383-384, 753-757, 1160)

2. Badanie obejmujące dotacje na koniec drugiego oraz czwartego kwartału (za czerwiec i za grudzień) z lat 2021-2024 wykazało, że:

- 1) Informacja o miejscach i kosztach była comiesięcznie sporządzana⁴² przez DPS (wg wzoru stanowiącego załącznik do umowy z PCPR) i przekazywana do PCPR (Starostwa Powiatowego w Oświęcimiu), a na jej podstawie, PCPR przekazywał do DPS środki (dotacje) wskazane w umowie,
- 2) Kwoty dotacji powiększone o opłaty od osób umieszczonych w DPS przed 1 stycznia 2004 r., w siedmiu na osiem zbadanych przypadków zabezpieczały

⁴¹ Wg stanu na 16 grudnia 2024 r.

⁴² W ustalonym terminie do 10. dnia każdego miesiąca.

miesięczne koszty utrzymania mieszkańca na „starych zasadach” a w jednym wystąpił deficyt (różnica) wynoszący 27,2 tys. zł⁴³.

(akta kontroli str. 1065-1072, 1177)

Główna Księgowa oświadczyła, że *wybrana próba dwóch miesięcy nie oddaje w pełni obrazu finansowania DPS. W grudniu są wypłacane wyrównania, dodatkowe środki, które zaburzają obraz miesięczny. W skali roku jest to lepiej widoczne.* Z przedstawionych przez Główną Księgową informacji i wyjaśnień wynikało, że kwota dotacji powiększona o opłaty od osób umieszczonych w DPS przed 1 stycznia 2004 r. w latach 2021 i 2023 zabezpieczała miesięczne koszty utrzymania mieszkańców, a nawet nieco ją przewyższała, natomiast w 2022 r. wystąpił deficyt finansowania w stosunku do oczekiwanego poziomu wynikającego z ogłoszonego przez Starostę miesięcznego kosztu utrzymania mieszkańca w wysokości 33 429,89 zł⁴⁴, a w 2024 r. aż 214 733,01 zł⁴⁵.

Dodała, że DPS otrzymał w grudniu 2024 r. dodatkowe środki na kwotę 19 414,95 zł, co nie stanowiło nawet 10% oczekiwanych środków.

(akta kontroli str. 822-840, 1176, 1180-1183)

3. Łączny koszt utrzymania wszystkich mieszkańców w DPS⁴⁶ wynosił w poszczególnych latach 2021-2024 (do 30 września): 3 333,9 tys. zł; 3 611,9 tys. zł; 4 226,1 tys. zł; 3 126,4 tys. zł, w tym mieszkańców dotowanych⁴⁷ odpowiednio: 2 473,2 tys. zł; 2 534,1 tys. zł; 2 898,7 tys. zł i 2 095,4 tys. zł. Wysokość środków otrzymanych z budżetu powiatu (dotacja bieżąca na osoby przyjęte przed 1 stycznia 2004 r.) wyniosła 1 444,5 tys. zł w 2021 r., 1 455,1 tys. zł w 2022 r., 1 646,7 tys. zł w 2023 r. oraz 1 197,0 tys. zł w 2024 r. (do końca września). Łączne przychody z odpłatności mieszkańców za pobyt w DPS, na miejscach dotowanych, wynosiły w 2021 r.: 749,3 tys. zł, w 2022 r.: 817,8 tys. zł, w 2023 r.: 962,2 tys. zł, a w 2024 r. (do 30 września): 669,1 tys. zł.

Różnica pomiędzy łącznym rocznym kosztem utrzymania dotowanych mieszkańców DPS, a kwotą dotacji przekazanej przez powiat⁴⁸ kształtowała się następująco: 981,2 tys. zł (w 2021 r.), 1 037,2 tys. zł (w 2022 r.), 1 078,7 tys. zł (w 2023 r.), oraz 833,6 tys. zł (w 2024 r., do końca września). W okresie tym dodatkowe zapotrzebowanie na środki zgłoszone do starosty w ciągu roku budżetowego DPS

⁴³ Koszt utrzymania dla wszystkich mieszkańców przyjętych na „starych zasadach” wynosił za czerwiec 2024 r. 235 330,90 zł, a suma dotacji bieżącej (133 000,00 zł) i odpłatności mieszkańców na „starych zasadach” (75 101,77 zł) wyniosła 208 101,77 zł.

⁴⁴ Roczne koszty utrzymania dla wszystkich mieszkańców przyjętych na „starych zasadach” w 2022 r. wynosiły 2 306 383,05 zł, a suma dotacji i odpłatności mieszkańców na „starych zasadach”: 2 272 953,16 zł.

⁴⁵ Roczne koszty utrzymania dla wszystkich mieszkańców przyjętych na „starych zasadach” w 2024 r. wynosiły 2 770 180,88 zł, a suma dotacji i odpłatności mieszkańców na „starych zasadach”: 2 555 447,87 zł.

⁴⁶ Obejmujący całościowy koszt funkcjonowania domu, łącznie z remontami, kosztami pokrytymi z darowizn i dodatkowymi środkami, w tym np. z Funduszu COVID-19.

⁴⁷ Koszt ustalony w przeliczeniu na liczbę mieszkańców dotowanych w stosunku do wszystkich mieszkańców domu.

⁴⁸ Kwota pomniejszona o dodatkowe środki otrzymane z budżetu powiatu (np. środki z umów covidowych, dodatków motywacyjnych 600 i 1000 zł) na mieszkańców przyjętych przed 1 stycznia 2004 r. wynoszące w latach objętych kontrolą odpowiednio: w 2021 r. - 47,6 tys. zł, w 2022 r. - 41,8 tys. zł, w 2023 r. - 173,2 tys. zł, a w 2024 r. (do końca września) - 64,9 tys. zł.

skierował tylko w 2024 r. (do 30 września) i dotyczyło środków na dodatek motywacyjny w wysokości 349,7 tys. zł.

(akta kontroli str. 383-384, 755-757, 1160)

Średni miesięczny koszt utrzymania w DPS (za kolejne lata, objęte kontrolą) DPS powiększał o prognozowany średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych, a rokroczny sposób wyliczenia kształtował się przez matematyczny podział kosztu działalności DPS wynikającego z utrzymania mieszkańców w danym roku⁴⁹ oraz rzeczywistej liczby miejsc na cały rok⁵⁰, powiększony dodatkowo o prognozowany wskaźnik inflacji na dany rok budżetowy. Do wyliczenia średniego miesięcznego kosztu utrzymania mieszkańca nie włączano kosztów inwestycji czy remontów, co było zgodne z art. 6 pkt 15 ustawy o pomocy społecznej. I tak, średni miesięczny koszt utrzymania w DPS ustalono odpowiednio w 2021 r. na kwotę 4 611,95 zł, w 2022 r. na kwotę 5 302,03 zł, w 2023 r. - 5 846,17 zł a w 2024 r. - 6 723,74 zł⁵¹. Na 30 stycznia 2025 r. (w trakcie kontroli NIK) średni miesięczny koszt utrzymania w DPS w 2025 r. nie został jeszcze ustalony.

(akta kontroli str. 395-399, 905-911)

4. Obowiązująca w DPS *Procedura zapotrzebowania, zamówień i zakupu towarów i usług*, której celem było zapobieganie nieuzasadnionym lub zawyżonym wydatkom, ujednolicenie przebiegu składania zapotrzebowań i zamówień pracownikom zatrudnionym w DPS obejmowała: zakupy środków czystości, żywności, materiałów na terapię zajęciową, części zapasowych, materiałów biurowych, czy wyrobów medycznych i opatrunków. W oparciu o zapisy procedury, zamówienia realizowane były przez dostawców umieszczonych na Liście dostawców⁵², a jeśli zamówienie dotyczyło towaru nie mieszczącego się w zakresie realizowanym przez żadnego z nich, wówczas Kierownik administracyjno-gospodarczy kierował zaproszenie do złożenia oferty cenowej oraz formularz wyceny przedmiotu zamówienia i w odpowiedzi otrzymywał przynajmniej trzy alternatywne oferty. Wyboru najkorzystniejszej oferty wykonawcy dokonywał Dyrektor wraz z Kierownikiem. Zgodnie z procedurą, na zakup produktów żywnościowych (wedle jadłospisu tworzonego przez dietetyka), Kierownik kuchni miał wyznaczony miesięczny limit (do 20 tys. zł), i mógł zamawiać żywność już bez składania każdorazowego zapotrzebowania do kierownictwa DPS. Swobodę zakupu (jednak z uwzględnieniem obowiązującego wyboru dostawcy z Listy dostawców) posiadał również Kierownik kulturalno-oświatowy, przy czym Dyrektor DPS udzielił mu miesięczny limit zakupów materiałów na terapię zajęciową do 300 zł. Podobne limity posiadali również Kierownik administracyjno-gospodarczy (środki czystości do 1 tys. zł miesięcznie). Zakupy do kwoty 500 zł nie podlegały zasadzie „trzech ofert”, jednakże wymagane było zatwierdzenie takich zapotrzebowani przez

⁴⁹ Bez kosztów inwestycji/remontów oraz tych pokrytych m.in. z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON), z darowizn, Krajowego Funduszu Szkoleniowego.

⁵⁰ Ustaloną jako sumę rzeczywistej liczby mieszkańców w poszczególnych miesiącach roku poprzedniego.

⁵¹ Zarządzeniem Nr 4/2021 z 9 lutego 2021 r. Starosta Oświęcimski ustalił średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańca w DPS w Zatorze w roku 2021 (na rok 2021) w wysokości 4 611,95 zł; Zarządzeniem Nr 18/2022 z 18 marca 2022 r. w roku 2022 (na rok 2022) w wysokości 5 302,03 zł; Zarządzeniem Nr 7/2023 z 27 lutego 2023 r. w roku 2023 (na rok 2023) w wysokości 5 846,17 zł, a Zarządzeniem Nr 8/2024 z 15 lutego 2024 r. w roku 2024 (na rok 2024) w wysokości 6 723,74 zł.

⁵² Za prowadzenie Listy dostawców odpowiadał Kierownik administracyjno-gospodarczy, który dokonywał jej okresowej aktualizacji.

Kierownika administracyjno-gospodarczego oraz Głównej Księgowej. W przypadku wystąpienia awarii, w celu uniknięcia szkody powstałej w wyniku zbyt długiego czasu przywrócenia sprawności przedmiotu awarii, dopuszczono zakup niezbędnych materiałów lub usług z pominięciem zgłaszania *Zapotrzebowania* zgodnie z formularzem stanowiącym załącznik do przyjętej procedury.

(akta kontroli str. 408-419)

Szczegółowe badanie kosztów (wydatków) w zakresie funkcjonowania DPS oraz zgodności zapisów oraz dowodów księgowych z ustawą o rachunkowości ujęto w punkcie 6 niniejszego wystąpienia.

5. Z badania sześciu sprawozdań częściowych kwartalnych z zadania publicznego złożonych przez DPS do PCPR⁵³, wynikało, że DPS zgodnie z umową o realizację zadania publicznego, w terminie wskazanym w umowie (najpóźniej 20 dni pod zakończenia okresu sprawozdawczego⁵⁴) przekazywał do PCPR sprawozdania częściowe. Sprawozdania zawierały prawidłowe dane i wypełnione były zgodnie z wzorem załączonym do umowy.

(akta kontroli str. 421, 424-527, 1158-1159, 116-1165)

6. DPS w okresie objętym kontrolą prowadził wyodrębnioną dokumentację finansowo-księgową i ewidencję księgową zadania publicznego zgodnie z warunkami określonymi w umowach zawartych z PCPR. Dokumentacja ta była opisywana oraz przechowywana w siedzibie DPS. Zgodnie z art. 10 ustawy o rachunkowości, przyjęto w DPS i aktualizowano Politykę (zasady) rachunkowości⁵⁵. Spełniała ona wymagania określone w art. 2 i 10 ustawy rachunkowości, w szczególności ustalono w niej:

- a) zasady i sposób prowadzenia ksiąg rachunkowych,
- b) metody wyceny aktywów i pasywów oraz ustalania wyniku finansowego,
- c) opis systemu służący ochronie danych i ich zbiorów, w tym dowodów księgowych, ksiąg rachunkowych i innych dokumentów stanowiących podstawę dokonanych w nich zapisów,
- d) w uwzględniono aktualizację wysokości odpisów amortyzacyjnych od środków trwałych o niskiej jednostkowej wartości początkowej (początkowo do 3,5 tys. zł, a od 2018 r.: 10 tys. zł).

(akta kontroli str. 841-904)

Badaniem szczegółowym objęto 48 dowodów księgowych dotyczących dotacji z powiatu oświęcimskiego – tj. wynagrodzenia / listy płac, po 12 z każdego roku objętego kontrolą, w tym po trzy o najwyższej wartości w każdym badanym roku oraz po dziewięć wybranych losowo dla każdego z lat objętych kontrolą.

Badanie wykazało, że dowody księgowe spełniały wymogi określone w art. 20-23 ustawy o rachunkowości, w szczególności:

⁵³ Sprawozdanie częściowe za I kwartał 2021 r., za II kwartał 2021 r., za II kwartał 2022 r., za III kwartał 2022 r., za II kwartał 2023 r. oraz za IV kwartał 2023 r.

⁵⁴ Odpowiednio 19 kwietnia 2021 r., 19 lipca 2021 r., 19 lipca 2022 r., 19 października 2022 r., 19 lipca 2023 r., 18 stycznia 2024 r.

⁵⁵ W DPS obowiązywało rozliczenie kosztów w okresach miesięcznych na kontach zespołu 4 w układzie rodzajowym kosztów, z zapewnieniem porównywalności grupowania operacji gospodarczych w stosunku do lat poprzednich. Od 2021 r. wprowadzono dodatkowo rozliczanie kosztów na kontach zespołu 5 w układzie funkcjonalnym. Konta syntetyczne i analityczne ujęte w Planie kont mogły być rozbudowywane w miarę potrzeb.

- do ksiąg rachunkowych okresu sprawozdawczego wprowadzano zdarzenia, które nastąpiły w okresie sprawozdawczym,
- księgi rachunkowe prowadzono przy użyciu komputera; zapisy w księgach rachunkowych, wprowadzane były automatycznie za pośrednictwem urządzeń łączności, informatycznych nośników danych lub tworzone według algorytmu (programu). Podczas rejestrowania tych zapisów uzyskano trwałą, czytelną postać zgodną z treścią odpowiednich dowodów księgowych: możliwe było stwierdzenie źródła ich pochodzenia oraz ustalenie osoby odpowiedzialnej za ich wprowadzenie (imię i nazwisko pracownika); dane źródłowe w miejscu ich powstania były chronione, w sposób zapewniający ich niezmienność, przez okres wymagany do przechowywania danego rodzaju dowodów księgowych,
- dowody księgowe (listy płac) zawierały określenie rodzaju dowodu (lista płac) i jego numeru identyfikacyjnego (symbol, nr), określenie strony dokonującej operacji gospodarczej (strona, adres DPS), opis operacji oraz jej wartość, datę dokonania operacji, podpis wystawcy dowodu, stwierdzenie faktu sprawdzenia i zakwalifikowania dowodu do ujęcia w księgach rachunkowych przez wskazanie miesiąca oraz sposobu ujęcia dowodu w księgach rachunkowych (dekretacja), podpis osoby odpowiedzialnej za te wskazania,
- dowody te były kompletne, wolne od błędów rachunkowych, bez widocznych poprawek, wymazywań czy przeróbek;
- zapisów w księgach rachunkowych (w systemie, przy użyciu komputera) dokonywano w oparciu o zastosowane procedury z wykorzystaniem środków chroniących je przed zniszczeniem, modyfikacją lub ukryciem przedmiotowych zapisów,
- zapisy w dzienniku i na kontach księgi głównej były powiązane ze sobą w sposób umożliwiający ich sprawdzenie.

(akta kontroli str. 1065-1072)

7. Gminy terminowo dokonywały opłat za pobyt mieszkańca w DPS, stąd też nie zachodziła konieczność podejmowania przez DPS działań interwencyjnych czy wyjaśniających.

Badaniem prawidłowości i terminowego⁵⁶ wnoszenia opłat przez gminy za pobyt mieszkańców objęto 10 spraw mieszkańców przebywających w DPS⁵⁷ na nowych zasadach (pulę 40 wymaganych przelewów), i tak:

- w dziewięciu sprawach w decyzji dotyczącej wnoszenia opłat nie wskazano terminu dokonania przez Gminę płatności na rzecz DPS, a w jednym przypadku wskazano termin 14 dniowy⁵⁸,
- opłat ze strony gmin dokonywano terminowo, i to najpóźniej w ostatnim dniu danego miesiąca, za który wymagana była opłata, przy czym w dwóch ze spraw⁵⁹ obejmujących trzy z 40 (co stanowiło 7,5%) zbadanych do realizacji przelewów bankowych - termin zaksięgowania opłaty na koncie DPS nastąpił dzień później (tj. w pierwszy dzień kolejnego miesiąca),

⁵⁶ Zgodnie z art. 61 ust. 3 ustawy o pomocy społecznej.

⁵⁷ Próba badawcza dokonywanych odpłatności przez gminy objęła miesiące lipiec-wrzesień 2024 r. oraz miesiąc luty 2023 r. (28 dniowy).

⁵⁸ MOPS w Oświęcimiu; sprawa Nr 3.

⁵⁹ Nr 3 (za miesiąc luty 2023 r. i lipiec 2024 r.) oraz Nr 8 (za miesiąc wrzesień 2024 r.).

- w jednej ze spraw⁶⁰ obejmujących badanie wnoszenia opłat za miesiąc luty 2023 r. mieszkanka poniosła wówczas pełną odpłatność, stąd Gmina nie dopłaciła do utrzymania mieszkanke w DPS za ten miesiąc (nie zaistniała konieczność opłaty),
- w jednej ze spraw⁶¹ w wyniku powstałej w poprzednim okresie nadpłaty, opłata za miesiąc lipiec 2024 r.⁶² nie została zrealizowana ze strony gminy/ops, a za kolejny miesiąc sierpień 2024 r. wyniosła część w wysokości 1,93 tys. zł (49% pełnej opłaty).

(akta kontroli str. 785-821, 1172-1176)

Główna Księgowa wyjaśniła, że:

- w treści decyzji ustalających (zmieniających) wysokość odpłatności za pobyt mieszkańca w DPS, Gminy zazwyczaj nie podają terminu uregulowania odpłatności przez Miasto czy Gminę,
- gminy dokonują wpłat na konto DPS, po ustaleniu sposobu wnoszenia opłaty, tj. na podstawie wydanej decyzji administracyjnej ustalającej odpłatność ewentualnie również na podstawie noty księgowej wystawianej przez DPS (dokumenty elektroniczne przesyłane na adres e-mail uzgodniony z danym OPS, który regulować ma te opłaty),
- *dotąd nie trzeba było podejmować działań wzywających do zapłaty, gdyż nie było rażących opóźnień. Gdyby takie okoliczności wystąpiły, byłaby reakcja z naszej strony, wzywająca do wniesienia opłaty.*

(akta kontroli str. 822)

8. Za okres nieobecności w domu nieprzekraczającej 21 dni w roku kalendarzowym (w latach 2021-2024) zwalniano danego mieszkańca z opłat.

Badaniem *prawidłowości* zwalniania z opłat za pobyt mieszkańca w przypadku jego nieobecności, objęto próbę 10 osób, w tym pięciu mieszkańców przyjętych do DPS „na starych zasadach”⁶³, i tak:

- tworzone imienną listę osób, wraz z wykazem liczby dni nieobecności w danym okresie (miesiącu roku),
- ustalano proporcjonalną wysokość zwrotu środków, obliczaną zgodnie z faktycznym pobytem mieszkańca poza DPS (nieobecnością), do maksymalnego ustalonego przepisami art. 63 ustawy o pomocy społecznej limitu 21 dni w danym roku kalendarzowym,
- Główna Księgowa w każdym miesiącu, za który był kierowany zwrot środków, sporządzała polecenie księgowania zawierające m.in. datę wystawienia i operacji gospodarczej, nr dziennika, identyfikator księgowy oraz opis, a także podpis osoby odpowiedzialnej pod wydaniem polecenia księgowania wraz z podaniem odpowiedniej kwoty zwrotu.

(akta kontroli str. 528-636, 1162, 1166-1167)

⁶⁰ Nr 7.

⁶¹ Nr 9.

⁶² W wysokości 3,96 tys. zł.

⁶³ Próba badawcza obejmowała zwroty za nieobecność, z tym, że do próby za 2021 r. wybrano dwie osoby przyjęte na starych zasadach (pierwsza i ostatnia osoba z listy wg chronologii pierwszych liter nazwiska, tj. Pan B.P. oraz Pani Ś.E. (numery 1 oraz 43 z listy)) oraz jedną na nowych: Pan Ch. M. (nr 5 na liście); w 2022 r. – na starych zasadach: pierwsza i ostatnia osoba z listy wg chronologii pierwszych liter nazwiska, tj. Pan B.P. oraz Pan Z. M. (numery 1 oraz 53 z listy), na nowych zasadach: pierwsza osoba z listy, tj. Pani Ch. O. (nr 4 na liście); w 2023 r. na starych zasadach: pierwsza i ostatnia osoba z listy wg chronologii pierwszych liter nazwiska, tj. Pani Ch. A oraz Pani W. M. (numery 2 oraz 50 z listy), na nowych zasadach: pierwsza osoba z listy, tj. Pan Ch. M. (nr 3 na liście); w 2024 r. - na starych zasadach: pierwsza osoba z listy wg chronologii pierwszych liter nazwiska, tj. Pani Ch. A. (nr 2 na liście).

9. Badanie przeprowadzone na wybranej próbie 10 mieszkańców⁶⁴, w tym co najmniej pięciu przebywających w DPS „na starych zasadach” wykazało, że w latach objętych kontrolą:

- w DPS prowadzona była ewidencja księgowa, w tym na kontach zespołu 2 służących do ewidencji wszelkich rozrachunków i roszczeń;
- dla każdego z mieszkańców DPS ewidencję określoną w Polityce rachunkowości jako *Rozrachunki z mieszkańcami*, prowadzono dla każdego z mieszkańców na kontach nr 205 księgi głównej,
- w DPS nie było przypadków przekroczenia opłaty wnoszonej przez mieszkańców za pobyt w DPS przekraczających średniomiesięczny koszt utrzymania mieszkańca.

(akta kontroli str. 912-1063, 1162, 1172-1173)

10. Dyrektor, w wyrażonym przez siebie stanowisku wskazał, że *w związku z przyjętymi zasadami finansowania, napotykamy trudności, by obowiązujące obecnie w DPS standardy (dotyczące np. określonego poziomu zatrudnienia, warunków życia mieszkańców, itp.), mogły być utrzymane*, a następnie wyjaśnił, że:

- przyczyna tych trudności wynikała m.in. z różnicy dotacji od Wojewody Małopolskiego w stosunku do realnego kosztu utrzymania mieszkańca DPS,
- skala utrudnień była znaczna, gdyż ilość mieszkańców na tzw. „starych zasadach” to ponad 2/3 wszystkich mieszkańców naszego DPS,
- dodatkową trudnością był brak wyrównania w 2024 r. poniesionych kosztów utrzymania od 1 stycznia, a kwota dotacji została zwiększona jedynie od 1 października 2024 r.

Dodał, że środki otrzymane od Wojewody, przekazywane przez PCPR na osoby umieszczone w DPS wg zasad obowiązujących przed 1 stycznia 2004 r. nie były wystarczające, co skutkowało koniecznością sięgania po środki własne pochodzące od organu prowadzącego, czyli Caritas AK. Wyraził również swoją opinię, iż *optymalnym rozwiązaniem byłoby ujednolicenie systemu dotacji na każdego mieszkańca (dziś mamy mieszkańców „lepiej” i „gorzej” dotowanych, tak jakby to byli innej kategorii ludzie). Poza tym rozliczenie środków w skali roku, a nie w skali każdego miesiąca, pozwoliłoby na lepsze zarządzanie nimi oraz efektywniejsze ich wykorzystywanie. Ponadto system rozliczeń rocznych stanowiłby bufor bezpieczeństwa na wypadek nieprzewidzianych środków w budżecie np. na pokrycie kosztów awarii itp.*

(akta kontroli str. 1064, 1169-1171)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

DPS corocznie przekazywał do Starosty Oświęcimskiego dane niezbędne do ustalenia średniego miesięcznego kosztu utrzymania mieszkańca zgodnie ze stanem faktycznym oraz zgodnie ze wskazaniem art. 6 pkt 15 ustawy o pomocy społecznej, tj. m.in. bez uwzględniania corocznych kosztów inwestycyjnych i wydatków na remonty w DPS. Otrzymywane w ramach umowy (umów) dotacje z powiatu wykorzystywano zgodnie z przeznaczeniem, pobierane od mieszkańców opłaty za pobyt w DPS nie przekraczały średniomiesięcznego kosztu utrzymania mieszkańca. W DPS zgodnie z ustawą o rachunkowości oraz wypełniając warunki

⁶⁴ Wg osądu kontrolera byli to mieszkańcy: O. Ch., E.G., P.J., T.K., K.K., K.M., A.P., K.R., M.Sz., R.B.

wskazane w umowach z PCPR, prowadzono dokumentację finansową oraz ewidencję księgową.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z usunięciem stwierdzonej w toku kontroli nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli, odstępuje od formułowania wniosków i uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Delegatury NIK w Krakowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Kraków, 14 lutego 2025 r.

p.o. Dyrektor
Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Krakowie
z up. /-/

Mariusz Gorczyca
p.o. Wicedyrektor

Kontroler:
/-/
Marcin Hałat
Starszy inspektor kontroli
państwowej

